

The effect of institutional variables on financial stability banking system

Gudarzi farahani, Y.¹ || Morsali arzanagh, Z.² || Abbasi, E.³ || Mehrara, M.⁴

Type of Article: **Research**

10.22126/pse.2024.10463.1113

Received: 05 April 2024; Accepted: 28 May 2024

P.P: 385-406

Abstract

Weak institutional and structural performance in the banking system reduces the bank's ability to manage assets and liabilities. The role of institutional variables is important for various reasons. Appropriate institutional and structural performance in the banking system helps to use the scarce resources in the economy efficiently and as a result, the resources move towards efficient investments and more financial stability is created in the banking system. The purpose of this study was to investigate the effect of institutional variables on financial stability in the country's banking system. The statistical population of the present study was the banks admitted to the Tehran Stock Exchange in the period of 2002-2023. In order to analyze the data, the panel data method was used. In order to estimate this relationship, diagnostic tests were performed on the research variables and finally the experimental model was estimated using the panel data method with fixed effects. The obtained results indicate that the banking concentration index had a positive and significant effect on banking stability. The estimated coefficient is equal to 0.24. Based on this, with the stability of other conditions, a one percent increase in banking concentration leads to an increase in banking stability by 0.24 percent. The indicator variables of the ratio of non-current claims to total facilities and the number of bank branches have a negative and significant effect on bank stability, but the variables of ROA and ROE profitability indicators, the ratio of risk-weighted assets to the total assets of the bank and the ratio of facilities and deposits to the total Bank assets have had a positive and significant impact on banking stability.

Keywords: Banking stability, banking concentration, institutional index, banking system, panel data.

JEL Classification: E51, D20, E52, G21, C23.

1. Assistant Professor, Department of Islamic Economics, Faculty of Economic and Administrative Sciences, Qom University, Qom, Iran (Corresponding Author). **Email:** y.gudarzi@qom.ac.ir

2. PhD student, Department of Accounting and Management, Islamic Azad University, Karaj Branch, Karaj, Iran
Email: z.morsali@ut.ac.ir

3. Professor, Department of Financial Management, Faculty of Social and Economic Sciences, Alzahra University, Tehran, Iran.
Email: abbasiebrahim2000@yahoo.com

4. Professor, Department of Economics, Faculty of Economics, University of Tehran, Tehran, Iran. **Email:** mmehrara@ut.ac.ir

Citations: Gudarzi farahani, Y.; Morsali arzanagh, Z.; Abbasi, E. & Mehrara, M. (2024). "The effect of institutional variables on financial stability banking system". *Public Sector Economics Studies*, 3 (9), 385-406.

Homepage of this Article: https://pse.razi.ac.ir/article_3066.html?lang=en

1. Introduction

Examining the financial stability of these institutions has a special place in the macro framework. The main feature of banks' activity is collecting deposits from savers and granting financial facilities to companies and applicants. What makes banks the focus of attention is the importance of these two aspects of the activities of these institutions, on the one hand, they provide their financial facilities mainly through the savings of the general public, and on the other hand, especially in Iran, one They are one of the main providers of financing services to companies and other applicants for financial facilities, or in other words, providing liquidity needs in the economy. In addition to the fact that the changes in the banking system have a prominent role on the real sector of the economy, other reasons have been raised to pay attention to these institutions and their role in the occurrence of economic crises, which have made banks more than ever the focus of financial stability issues.

From the point of view of financial intermediation, banks are always at risk of crisis. The mismatch between the maturity of assets and liabilities of banks, as well as their lack of flexibility in terms of assets (limited ability to collect granted credits, especially in unfavorable economic conditions), always expose these institutions to significant risks. This characteristic of banks' activity is one of the main arguments for the supervision and intervention of public politicians such as the government and the central bank in the performance of these institutions. Based on this, a wide literature has been formed about how to monitor the banking system and the tools used for it. Assessing the health and stability of banks is one of the most important tools used in bank supervision. Based on this, in this study, the role of institutional indicators on financial stability in the country's banking system is examined.

2. Theoretical Framework

The stability of the banking system is important for four reasons. First, a stable banking system provides a suitable environment for attracting deposits. Second, it helps to transfer the monetary policy. Third, a stable banking system creates an efficient financial intermediary and enables it to be more successful in allocating resources to investments, and as a result, it can improve economic growth and investment. Fourth, the existence of a stable banking system increases the efficiency of the banking system and improves the distribution of resources in the economy. Due to the relationship between the banking system and the macroeconomic system, it is important to establish the governance index and institutional indicators in banks. Of course, it should be acknowledged that establishing corporate governance in banks is different from establishing it in other financial institutions. The complexity of banks' activities increases information asymmetry and reduces the power of shareholders to manage the bank.

3. Methodology

In this study, correlation analysis and regression analysis were used to analyze the research data, and due to the type of data studied and the simultaneous comparison of cross-sectional and temporal data from the panel data model and from the software. Eviews12 will be used. The statistical population of this research consists of banks admitted to the Tehran Stock Exchange that were active during 2002-2023.

4. Discussion

The results obtained from this study indicated that the banking concentration index had a positive and significant effect on banking stability. The estimated coefficient is equal to 0.24. Based on this, with the stability of other conditions, a one percent increase in banking concentration leads to an increase in banking stability by 0.24 percent. The indicator variables of the ratio of non-current claims to total facilities and the number of bank branches have a negative and significant effect on bank stability, but the variables of ROA and ROE profitability indicators, the ratio of risk-weighted assets to the total assets of the bank and the ratio of facilities and deposits to the total Bank assets have had a positive and significant impact on banking stability.

5. Conclusion and Suggestions

In recent decades, financial stability as the goal of the economic system has been given more attention in policy making. Many central banks and financial institutions, including the International Fund, the World Bank and the Bank of International Settlements, have devoted a large part of their research activities to studying this field. Stability in a financial system will be established when the allocation of economic resources (savings and investment, lending and borrowing and economic growth) is done efficiently and easily, financial risk is identified, evaluated and managed and in Finally, it should be presented quantitatively and the system has the ability to absorb chaos and reorganize itself even during external shocks. Improvement in governance indicators as well as institutional indicators leads to an increase in financial stability in the banking system.

Since the growth of the amount of money is the main reason for the facilities granted by the banks, it is suggested that the banking system of the country prevents the process of continuous money creation through monetary discipline and the future plans of the bank in line with providing micro financing and establishing banking stability.

6. Ethical Consideration

6.1. Compliance with ethical guidelines

The authors of the article declare that research ethics have been followed in this study.

6.2. Funding

No funding received from public, commercial or not-for-profit agencies.

6.3. Authors' Contribution

The authors of the article declare that he has conducted all aspect of this study.

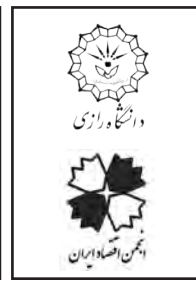
6.4. Conflict of interest

The author declares any conflicts of interest.

6.5. Acknowledgments

I greatly appreciate the valuable comments and suggestions from the respective reviewers, as they have significantly improved the quality of the article

تأثیر متغیرهای نهادی بر ثبات مالی در سیستم بانکی کشور

یزدان گودرزی فراهانی^۱، زلیخا مرسلی ارزنق^۲، ابراهیم عباسی^۳، محسن مهرآرا^۴

نوع مقاله: پژوهشی

10.22126/pse.2024.10463.1113

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۱/۱۷؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۰۸

صص: ۳۸۵-۴۰۶

چکیده

کاهش بیکاری به عنوان یکی از شاخص‌های کلیدی ارزیابی اقتصاد کشورها همواره در کانون توجه اقتصاددانان و سیاستمداران کشورها بوده است. در دهه‌های اخیر و با گسترش رویکرد نهادگرایی جدید، حکمرانی خوب و اجزای آن به عنوان یکی از عوامل مهم اثرگذار بر استراتژی توسعه کشورها و کنترل بیکاری مورد توجه قرار گرفته است. بر همین اساس، هدف اصلی این مطالعه بررسی اثر حکمرانی خوب بر بیکاری در کشورهای منتخب صادرکننده نفت است. در این راستا اثر شاخص‌های حکمرانی خوب بر بیکاری در کشورهای منتخب عضو سازمان اوپک با به کارگیری روش حداقل مربعات معمولی اصلاح شده بررسی شده است. داده‌های به کاررفته در این پژوهش داده‌های سالیانه مستخرج از سازمان‌ها و پایگاه‌های معتبر علمی برای دوره زمانی ۲۰۰۲ تا ۲۰۲۱ است. با توجه به همبستگی شدید بین شاخص‌های حکمرانی خوب و به منظور جلوگیری از بروز مشکلات ناشی از هم خطی چندگانه، با به کارگیری روش تجزیه مؤلفه اصلی، مؤلفه‌های اصلی حکمرانی استخراج و اولین مؤلفه اصلی به عنوان پروکسی ابعاد مختلف حکمرانی وارد الگو شده است. نتایج برآورد مدل نشان می‌دهد که اولین مؤلفه اصلی حکمرانی تأثیر منفی و معناداری بر بیکاری در این گروه از کشورها دارد؛ به این معنا که بهبود وضعیت حکمرانی می‌تواند زمینه کاهش بیکاری در کشورهای عضو اوپک را فراهم آورد. همچنین نرخ بهره به عنوان یکی از متغیرهای کلان اثرگذار بر بیکاری وارد شده در الگو، تأثیر مثبت و معناداری بر بیکاری دارد.

واژه‌های کلیدی: اقتصاد کلان، بیکاری، حداقل مربعات معمولی کاملاً اصلاح شده، حکمرانی خوب، روش تجزیه مؤلفه اصلی.

طبقه بندی JEL: E51, D20, E52, G21, C23

۱. استادیار گروه اقتصاد اسلامی، دانشکده علوم اقتصادی و اداری، دانشگاه قم، قم، ایران (نویسنده مسئول).

Email: y.gudarzi@qom.ac.ir

۲. دانشجوی دکتری گروه حسابداری و مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرج، کرج، ایران.

Email: z.morsali@ut.ac.ir

۳. استاد گروه مدیریت مالی، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهراء (ع)، تهران، ایران.

Email: abbasiebrahim2000@yahoo.com

۴. استاد گروه اقتصاد، دانشکده اقتصاد، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

Email: mmehrara@ut.ac.ir

۱. مقدمه

بانکداری حوزه وسیعی از فعالیت‌های اقتصادی را دربر می‌گیرد. طی دهه‌های اخیر انواع متعددی از خدمات و محصولات جدید بانکی معرفی شده و خدمات بانکی در ابعاد مختلف گسترش یافته است. کارکردهای اصلی نظام بانکی (بانک مرکزی، بانک‌های تجاری و مؤسسه‌های مالی و اعتباری) عبارت است از: خلق پول (خلق و افزایش حجم پول از طریق اعطای تسهیلات و شرکت در فعالیت‌های سرمایه‌گذاری)، واسطه‌گری مالی (تجمیع پس‌اندازها و اعطای تسهیلات)، پرداخت‌های بانکی، امکانات تأمین اعتبار برای تجارت خارجی، خدمات واسطه‌ای، صندوق امانت‌داری‌های باارزش و خدمات مالی. امروزه خدمات مؤسسات مالی و پولی تأثیر نسبتاً مهمی بر ساختار اقتصادی و تولیدی کشورها دارد. این‌گونه خدمات توسط سازمان‌ها و نهادهای گوناگونی از جمله بانک‌ها، صندوق‌های پس‌انداز و شرکت‌های بیمه ارائه می‌شود. بیشترین سهم در مجموعه فوق را می‌توان از آن بانک‌ها دانست (داداشیان، ۱۳۹۵).

نظام بانکی پیشرفته سبب تشویق کارایی و رشد از طریق کاهش هزینه‌های اطلاعات، مبادلات و نظارت می‌شود. می‌توان گفت نظام بانکی توسعه‌یافته بازاری است که در آن آزادی انتخاب و شفافیت اطلاعات وجود دارد و عرضه‌کنندگان و تقاضاکنندگان این بازار با آزادی و آگاهی می‌توانند خدمات مالی خود را معامله کنند (دیزجی و آهنگری، ۱۳۹۴). بنابراین، اگر بازار بانکی بتواند به‌خوبی از عهده این وظایف برآید، یعنی هزینه اطلاعات و مبادلات را کاهش دهد، می‌تواند منابع لازم را برای تأمین وجوه سرمایه‌گذاری ایجاد کند. بانک‌ها علاوه بر خدمات مالی نوعی فعالیت ویژه دارند که آن‌ها را از سایر مؤسسات مالی متمایز می‌سازد. مشخصه ویژه آن‌ها خلق پول و تأمین مالی آن‌هاست. بانک یک بنگاه اقتصادی است و هدف هر بنگاه اقتصادی کسب سود است؛ لذا بانک‌ها نیز همواره در فکر سوددهی بیشتر هستند (دین‌محمدی و همکاران، ۱۳۹۴).

بررسی ثبات مالی این مؤسسات در چارچوب کلان جایگاه ویژه‌ای دارد. اصلی‌ترین مشخصه فعالیت بانک‌ها جمع‌آوری سپرده از پس‌اندازکنندگان و اعطای تسهیلات مالی به بنگاه‌ها و افراد متقاضی است (نظریان و همکاران، ۱۳۹۶). آنچه بانک‌ها را در قانون توجه قرار می‌دهد اهمیت این دو جنبه فعالیت این مؤسسات است که از سویی تسهیلات مالی خود را عمدتاً از طریق وجوه پس‌انداز عموم مردم تأمین می‌کنند و از سویی دیگر، به‌خصوص در ایران، یکی از اصلی‌ترین ارائه‌دهندگان خدمات تأمین مالی به بنگاه‌ها و سایر متقاضیان تسهیلات مالی یا به عبارتی دیگر، تأمین نیاز نقدینگی در اقتصاد هستند. علاوه بر اینکه تحولات نظام بانکی نقش برجسته‌ای در بخش حقیقی اقتصاد دارد، دلایل دیگری در جهت توجه به این مؤسسات و نقش آن‌ها در بروز بحران‌های اقتصادی مطرح شده است که بیش از پیش بانک‌ها را در قانون توجه مباحث ثبات مالی قرار می‌دهد (فراهانی‌فرد و همکاران، ۱۳۹۴).

افزایش مشکلات بانکی در مقیاس وسیع نگرانی‌های زیادی را ایجاد می‌کند؛ زیرا بحران بانکی جریان اعتباری به‌سمت خانوارها و شرکت‌ها را دچار گسست می‌کند و امکان ورشکستگی بنگاه‌های بخش حقیقی را افزایش می‌دهد. همچنین بحران بانکی می‌تواند عملکرد سیستم پرداخت‌ها را به مخاطره بیندازد و از طریق

کاهش اعتماد به نهادهای مالی داخلی، موجب کاهش پس انداز داخلی و یا خروج سرمایه در مقیاس زیاد شود. در نهایت یک بحران بانکی منجر به کاهش ثبات بانکها و بسته شدن آنها می شود (Jungo et al, 2024). ثبات مالی در دهه های اخیر به عنوان هدف نظام اقتصادی بیش از پیش در سیاست گذاری ها مورد توجه قرار گرفته است. بانک های مرکزی و مؤسسات مالی بسیاری از جمله صندوق بین المللی، بانک جهانی و بانک تسویه بین المللی، بخش بزرگی از فعالیت های تحقیقاتی خود را به مطالعه در این زمینه اختصاص داده اند. در یک تعریف ساده، ثبات مالی به شرایطی اطلاق می شود که سیستم با شرایط بحرانی مواجه نشده باشد. ثبات در یک نظام مالی زمانی برقرار خواهد بود که تخصیص منابع اقتصادی (پس انداز و سرمایه گذاری، وام دهی و وام گیری و رشد اقتصادی) به صورت کارا و به سهولت انجام گیرد، ریسک مالی شناسایی و نیز ارزیابی و مدیریت شود و در نهایت به صورت کمی ارائه شود. همچنین سیستم توانایی جذب آشفستگی و سازمان دهی مجدد خود را حتی در زمان شوک های خارجی داشته باشد (جهانگرد و عبدالشاه، ۱۳۹۶).

ثبات مالی مانند سلامت، معمولاً با ضد آن تعریف می شود. ثبات مالی به وضعی گفته می شود که بحران های مالی سیستماتیک، ثبات اقتصاد کلان را تهدید نکند. بحران مالی به تغییری ناگهانی و سریع در همه یا اکثر شاخص های مالی - شامل نرخ های بهره کوتاه مدت و قیمت دارایی ها (اوراق بهادار، سهام، مستغلات، زمین) و ورشکستگی و سقوط مؤسسات مالی - اطلاق می شود؛ در حالی که رونق یا حباب برحسب هجوم پول به سوی دارایی های حقیقی یا مالی شناسایی می شود که بر انتظار استمرار در افزایش قیمت دارایی ها مبتنی است. بحران مالی برحسب خروج ناگهانی دارایی ها از بخش مالی به سوی پول شناسایی می شود (Egan et al, 2023). این رفتار، برعکس حالت اول، مبتنی بر این باور است که قیمت دارایی ها رو به زوال است. بین دوران رونق و بحران مالی ممکن است ادواری از ناآرامی و فشار مشاهده شود؛ دورانی که انتظارات افزایش قیمت ها متوقف شده اما هنوز آهنگ عکس به خود نگرفته است. ناآرامی ممکن است کوتاه مدت و یا منقطع باشد و ممکن است هیچ گاه به بحران نینجامد.

بانک ها از دیدگاه واسطه گری مالی همواره در خطر بروز بحران قرار دارند. عدم تطابق سررسید دارایی ها و بدهی های بانک ها و همچنین عدم انعطاف پذیری آنها در سمت دارایی ها (توانایی محدود در وصول اعتبارات اعطایی، به خصوص در شرایط نامساعد اقتصادی) این مؤسسات را همواره در معرض ریسک های قابل توجهی قرار می دهد. این ویژگی فعالیت بانک ها یکی از اصلی ترین استدلال ها به منظور نظارت و مداخله سیاست گذاران عمومی همچون دولت و بانک مرکزی در عملکرد این مؤسسات است. بر همین اساس، ادبیات گسترده ای پیرامون چگونگی نظارت بر نظام بانکی و ابزارهای مورد استفاده برای آن شکل گرفته است. ارزیابی سلامت و ثبات بانک ها یکی از مهم ترین ابزارهای مورد استفاده در نظارت بر بانک ها است. بر این اساس، در این مطالعه به بررسی نقش شاخص های نهادی بر ثبات مالی در سیستم بانکی کشور پرداخته شده است.

هدف اصلی این مطالعه بررسی تأثیر متغیرهای نهادی بر ثبات مالی در سیستم بانکی کشور است. ثبات مالی در سیستم بانکی بیانگر جلوگیری از داخل شدن عناصر اصلی سیستم مالی در مجموعه ای از عدم تعادل هایی

است که به صورت متناوب کارایی اقتصاد را تهدید می‌کند. ثبات مالی جزء اصول اصلی برای ارزیابی، شناسایی و مدیریت صحیح ریسک‌های مالی (اعتباری، نقدینگی و بازار)، در راستای به حداکثر رساندن کارایی اقتصاد است. ثبات مالی برای سیستم اقتصادی، به خصوص در رابطه با سرمایه‌گذاری‌ها، هدفی کلی است. بانک‌ها مرکز اصلی ثبات مالی را تشکیل می‌دهند. یک سیستم بانکی باثبات محیط مناسبی برای جذب سپرده‌های سرمایه‌گذاران فراهم آورده و به انتقال سیاست پولی کمک شایانی می‌کند.

ساختار این مطالعه از شش بخش تشکیل شده است. پس از مقدمه، در بخش دوم به بررسی ادبیات نظری تحقیق و در بخش سوم به پیشینه پژوهش پرداخته شده است. بخش چهارم به روش‌شناسی تحقیق اختصاص دارد. در بخش پنجم به برآورد مدل تجربی و تجزیه و تحلیل نتایج پرداخته شده است. بخش پایانی نیز به نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها اختصاص دارد.

۲. ادبیات نظری

اقتصاد ایران طی سه دهه اخیر با فراز و نشیب‌های بسیاری در فعالیت‌های کلان اقتصادی مواجه بوده که از جمله آن‌ها فعالیت‌های بانکی در کشور است. سیستم بانکی کشور طی دهه‌های اخیر با مسائلی از قبیل ملی شدن بانک‌ها، تحمیل سیاست‌های تکلیفی و تبصره‌ای دولت، مدیریت دولتی و کنترل دستوری نرخ سود بانکی روبه‌رو بوده است. بررسی شرایط حاکم بر ایران و مقایسه آن با شرایط کشورهایی که بحران بانکی را تجربه کرده‌اند، به خصوص کشورهای در حال توسعه، بیانگر آن است که اقتصاد ایران شرایط بحران بانکی را تجربه کرده است؛ هرچند که به علت دولتی بودن بانک‌ها و حمایت‌های مالی بانک مرکزی، این شرایط عملاً به بروز بحران آشکار در اقتصاد منجر نشده است. انتظار می‌رود ثبات نظام مالی و به تبع آن نظام بانکی در هر کشور تا اندازه چشمگیری تابع فعالیت‌های کلان اقتصادی و توسعه و تکامل اقتصادی باشد.

طی سال‌های اخیر در کشورهای مختلف جهان، برای ارزیابی ثبات و سلامت بانک‌ها تعدادی معیارهای کمی ارائه شده است که می‌توان آن‌ها را در هفت گروه دسته‌بندی کرد: کفایت سرمایه، کیفیت دارایی‌ها و ساختار مالی بانک، ثبات و پایداری مدیریت، سودآوری، نقدینگی، حساسیت عملیات نسبت به مخاطره بازار و سایر معیارهای اساسی (ثقفی و سیف، ۱۳۸۴).

بحث حکمرانی و شاخص‌های نهادی بعد از بحران مالی اخیر اهمیت بسزایی یافته است. نقش حکمرانی و شاخص‌های نهادی از چند نظر اهمیت دارد: اول اینکه برقراری شاخص‌های نهادی باعث می‌شود منابع کمیاب در اقتصاد به صورت کارا استفاده شود. دوم اینکه منابع به سمت سرمایه‌گذاری‌های کارا تخصیص یابند. سوم اینکه حکمرانی و شاخص‌های نهادی به مدیران کمک می‌کند که بر بهبود عملکرد بنگاه تمرکز کنند. چهارم اینکه شاخص‌های نهادی به مدیرعامل یا هیئت‌مدیره در انتخاب بهترین ابزار برای کنترل منابع کمیاب کمک می‌کند. پنجم اینکه این شاخص نهادها را مجبور به پذیرش مقررات می‌سازد (پورعلی و همکاران، ۱۳۹۹).

همچنین ثبات سیستم بانکی به چهار دلیل دارای اهمیت است: اول، محیط مناسبی را برای جذب سپرده‌ها فراهم می‌کند. دوم، به انتقال سیاست پولی کمک می‌کند. سوم، واسطه مالی کارا ایجاد می‌کند و آن را قادر می‌سازد که در تخصیص منابع به سرمایه‌گذاری‌ها موفق‌تر عمل نماید و در نتیجه می‌تواند باعث بهبود رشد اقتصادی و سرمایه‌گذاری شود. چهارم، باعث افزایش کارایی عملکرد سیستم بانکی و بهبود توزیع منابع در اقتصاد می‌شود.

به دلیل وجود ارتباط سیستم بانکی و سیستم کلان اقتصادی، برقراری شاخص حکمرانی و شاخص‌های نهادی در بانک‌ها دارای اهمیت است. البته باید اذعان کرد برقراری حاکمیت شرکتی در بانک‌ها با برقراری آن در سایر نهادهای مالی متفاوت است. پیچیدگی فعالیت بانک‌ها عدم تقارن اطلاعات را افزایش می‌دهد و قدرت سهامداران را برای مدیریت بانک کاهش می‌دهد (شقاقی و همکاران، ۱۳۹۹).

بانک‌ها نقش اصلی تأمین منابع مالی را در کشورهای در حال توسعه بر عهده دارند. همچنین آن‌ها بنگاه‌هایی هستند که به دلیل سپرده‌های دریافتی از مشتریان نسبت بدهی به دارایی بالایی دارند. بنا به دلایل ذکرشده، آن‌ها بیشتر تحت تأثیر مقررات هستند؛ به‌طوری که باید پاسخگویی بیشتری نسبت به حقوق سپرده‌گذاران داشته باشند، ریسک خود را کاهش دهند و ثبات سیستم پرداخت را تضمین نمایند (رودری و همکاران، ۱۴۰۲). مقررات حاکمیتی در زمینه تجدید ساختار مالکیت بانک باعث کاهش ریسک سیستماتیک می‌شود و ممکن است با هدف اصلی سهامداران مبنی بر افزایش ارزش سهم متفاوت باشد. یک تضاد منافع درون بانک بین سپرده‌گذاران و سهامداران وجود دارد. سهامداران می‌خواهند وارد پروژه‌های پرریسک شوند و ارزش سهام خود را در مقابل افزایش هزینه سپرده‌گذاران افزایش دهند. برای جلوگیری از بحران بانکی و افزایش اعتماد سپرده‌گذاران و همچنین جلوگیری از ورشکستگی سیستم بانکی، سپرده‌گذاران کوچک بیمه می‌شوند و بانک‌ها بیشتر نظام‌مند می‌شوند. به نظر می‌رسد اجرای حکمرانی و شاخص‌های نهادی در بانک‌ها به بهبود عملکرد بانک کمک کند؛ اما برقراری و اجرای حاکمیت شرکتی خوب بدون برقراری مکانیسم کنترل داخلی مناسب نظیر داشتن بخش نظارتی مقتدر و اعمال کنترل توسط هیئت‌مدیره مستقل و سهامداران امکان‌پذیر نیست (Sysoyeva, 2020).

سیستم بانکی با ثبات مالی واسطه مالی مؤثر ایجاد می‌کند و به آن در راستای تخصیص منابع به سرمایه‌گذاری‌های موفق‌تر یاری می‌رساند. همچنین می‌تواند باعث افزایش رشد اقتصادی و سرمایه‌گذاری شود. ثبات مالی در بهبود عملکرد بازارها و همچنین کاهش ریسک سیستمی تأثیر بسزایی دارد. یک سیستم بانکی با ثبات باعث بهبود کارایی عملکرد سیستم بانکی و افزایش توزیع منابع در اقتصاد می‌شود. ثبات مالی به شرایطی اطلاق می‌شود که سیستم با شرایط بحرانی مواجه نشده باشد؛ یعنی اجزای اصلی یک سیستم مالی (بانک‌ها و مؤسسه‌های سپرده‌پذیر و سرمایه‌گذاری، بازار سرمایه و شرکت‌های بیمه) از توانایی و بازده مناسبی برخوردار باشند (Ha & Nguyen, 2023).

۳. پیشینه پژوهش

۳-۱. مطالعات خارجی

هائینی^۱ (۲۰۲۰) به بررسی رابطه بین نهادهای ثبات مالی و رشد اقتصادی در کشورهای «آسه‌آن»^۲ پرداخته است. وی در این مطالعه از روش داده‌های پانلی پویا برای دوره زمانی ۱۹۹۵-۲۰۱۷ استفاده کرده است. نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که متغیرهای نهادی و بهبود در عملکرد آن‌ها منجر به رشد اقتصادی شده و ثبات مالی نیز زمینه‌ساز رشد اقتصادی است.

سیسویوا^۳ (۲۰۲۰) به بررسی ثبات مالی در بخش بانکداری کشورهای اروپایی پرداخته است. وی در مطالعه خود در قالب یک تحلیل مقایسه‌ای برای دوره زمانی ۲۰۰۴-۲۰۱۴ نشان داده که ناهمگنی معناداری در وضعیت کشورهای اروپایی به‌لحاظ بانکداری وجود دارد که این موضوع به‌لحاظ شاخص ثبات مالی (Z-Score) قابل نمایش بوده است. همچنین مؤلفه‌های مختلفی در کشورهای اروپایی بر ثبات مالی سیستم بانکی آن‌ها اثرگذار است.

الهی^۴ و همکاران (۲۰۲۱) رابطه بین عملکرد نهادی و ثبات مالی در کشورهای سارک^۵ را با استفاده از روش داده‌های پانلی برای دوره زمانی ۱۹۹۰-۲۰۱۸ بررسی کرده‌اند. نتایج مطالعه آنان بیانگر این است که مؤلفه‌های نهادی تأثیر مثبت و معناداری بر ثبات مالی در این گروه از کشورها داشته است.

ها و نگوین^۶ (۲۰۲۳) به بررسی تأثیر متغیرهای کیفیت نهادی و شمولیت مالی در ثبات مالی در سیستم بانکی پرداخته‌اند. در این مطالعه از اطلاعات آماری ۱۵۷ بانک در ۸ کشور عضو «آسه‌آن» در بازه زمانی ۲۰۱۰-۲۰۲۰ و روش داده‌های پانلی استفاده شده است. نتایج این مطالعه بیانگر آن است که بهبود در کیفیت نهادی منجر به افزایش در ثبات مالی در سیستم بانکی این کشورها شده است.

جانگو^۷ و همکاران (۲۰۲۴) به بررسی اثر متغیرهای نهادی و شمولیت مالی بر ثبات بانکی در کشورهای در حال توسعه پرداخته‌اند. در این مطالعه از اطلاعات آماری ۶۱ کشور در بازه زمانی ۲۰۰۹-۲۰۲۰ و روش گشتاورهای تعمیم‌یافته استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد که بهبود در شاخص‌های نهادی منجر به کاهش در ریسک اعتباری بانک و افزایش در ثبات مالی در سیستم بانکی این گروه از کشورها شده است.

۳-۲. مطالعات داخلی

تقوی و همکاران (۱۳۹۲) به بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر ثبات سیستم بانکی کشورهای در حال توسعه پرداخته‌اند. در این پژوهش تأثیر ساختار مالکیت بانک‌ها به‌عنوان معیار سنجش حاکمیت شرکتی بر شاخص‌های

1. Haini
2. ASEAN
3. Sysoyeva
4. Ellahi
5. SAARC
6. Ha & Nguyen
7. Jungo

ثبات بانکی برخی از کشورهای در حال توسعه بررسی شده است. ساختار مالکیت بانک‌ها به عنوان متغیر مستقل از جنبه مالکیت دولتی، مالکیت خصوصی و مالکیت خارجی بررسی شده است. نمونه مورد بررسی ۴۰ کشور منتخب در بازه زمانی ۲۰۱۱-۲۰۰۰ است. برای آزمون فرضیه از روش اثرات تصادفی داده‌های پانلی استفاده شده است. نتایج بیانگر آن است که مالکیت دولتی بانک‌ها اثر بزرگ‌تری بر افزایش مطالبات معوق نسبت به مالکیت خصوصی و خارجی دارد؛ اما مالکیت خارجی نسبت به سایر انواع مالکیت از نظر نسبت‌های سودآوری بانک بهتر عمل می‌کند.

خانی جزنی و فدائی کلورزی (۱۳۹۸) به بررسی تأثیر ساختار مالکیت بر ثبات مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته‌اند. روش پژوهش مورد استفاده توصیفی - پیمایشی و از نوع همبستگی است. نمونه آماری پژوهش ۱۵۶ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۳۹۱-۱۳۹۵ و روش نمونه‌گیری پژوهش غربالگری است. داده‌های پژوهش به روش کتابخانه‌ای گردآوری شده و ابزار مورد استفاده نرم‌افزار ره‌آورد نوین و بانک جامع اطلاعات سازمان بورس است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد بین انواع مالکیت شامل مالکیت شرکتی، نهادی، مدیریتی، دولتی و تمرکز مالکیت با ثبات مالی، رابطه معناداری وجود ندارد؛ بنابراین، یافته‌ها بیانگر عدم تأثیرگذاری ساختار مالکیت بر ثبات مالی است.

سیدحسین‌زاده یزدی و قائمی اصل (۱۳۹۸) به بررسی جایگاه الزامات نهادی ارتقای ثبات مالی در ایران پرداخته‌اند. در این تحقیق، به منظور تبیین اهمیت بندهای ۹، ۱۶ و ۱۷ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی که بر «ایجاد ثبات در اقتصاد ملی»، «تحول اساسی در ساختارها و منطقی‌سازی اندازه دولت» و نیز «اصلاح نظام درآمدی دولت» تأکید دارند، ابتدا با استفاده از تجارب جهانی و داده‌های ایران طی سال‌های ۱۳۶۹ تا ۱۳۹۵، یک شاخص ترکیبی ثبات مالی برای ایران ذیل چهار بُعد ساخته شده است: نهادهای سپرده‌پذیر، اقتصاد کلان، بخش خارجی و کیفیت نهادی. پس از ساخت شاخص ترکیبی، مؤثرترین نماگرها در نوسانات و مقدار متوسط شاخص ترکیبی ثبات مالی شناسایی شده‌اند. نتایج نشان می‌دهد که از بین ۴۸ نماگر موجود، بعد از نرخ اسپرد و نسبت ذخایر ارزی به بدهی‌های کوتاه‌مدت خارجی دولت که به علت شوک‌های مقطعی کوتاه‌مدت بیشترین اثرات مخرب را بر ثبات مالی داشته‌اند، نماگر نسبت تراز حساب سرمایه به تولید ناخالص داخلی - که یکی از شاخص‌های اصلی قدرت خارجی در بُعد کیفیت نهادی است - در مجموع بیشترین اثر منفی را بر نوسانات و مقدار متوسط شاخص ترکیبی ثبات مالی داشته است. علت اصلی مخرب بودن این نماگر نیز نوسانات زیاد و روند نزولی بلندمدت خالص تغییرات اقلام بدهی و دارایی کوتاه‌مدت بخش غیردولتی (بانک‌ها و سایر) بوده است.

سیدحسین‌زاده یزدی و همکاران (۱۳۹۹) به بررسی تحلیل حساسیت و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر ثبات مالی ایران در چارچوب ساخت شاخص ترکیبی پرداخته‌اند. در این تحقیق، ابتدا با استفاده از تجارب جهانی و داده‌های ایران طی سال‌های ۱۳۶۹ تا ۱۳۹۵، یک شاخص ترکیبی ثبات مالی ذیل چهار بُعد برای ایران ساخته شده است: نهادهای سپرده‌پذیر، اقتصاد کلان، بخش خارجی و کیفیت نهادی. پس از ساخت شاخص ترکیبی، با استفاده از روش تحلیل حساسیت مؤثرترین نماگرها بر نوسانات و مقدار متوسط شاخص ترکیبی ثبات مالی شناسایی

شده‌اند. نتایج نشان می‌دهد که از بین ۴۸ نماگر موجود، نسبت کسری بودجه دولت به تولید ناخالص داخلی - که یکی از شاخص‌های اصلی سلامت مالی دولت در بُعد کیفیت نهادی است - در مجموع بیشترین اثر منفی را بر نوسانات و مقدار متوسط شاخص ترکیبی ثبات مالی داشته است؛ بنابراین، برای ارتقای ثبات مالی در ایران، باید بیشترین تمرکز را بر کنترل نسبت کسری بودجه دولت به تولید ناخالص داخلی قرار داد.

صفرزاده و همکاران (۱۳۹۹) به طراحی و تبیین الگوی ثبات نظام بانکی بر اساس کیفیت گزارشگری مالی پرداخته‌اند. هدف آنان توسعه شاخص ثبات بر اساس بیانیه کمیته بال و یک سنجۀ جامع از کیفیت گزارشگری مالی است. برای این کار نیز از روش تابلوی پویا استفاده کرده‌اند و نمونه‌ای متشکل از ۱۶ بانک ایرانی طی دوره زمانی ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۶ در بازار سرمایه ایران را به کار برده‌اند. یافته‌های مطالعه وجود رابطه بین اعتبار الگوی پژوهش از ثبات مالی در بستر کیفیت گزارشگری مالی و ارتقای ارتباط ثبات شبکه بانکی با کیفیت گزارشگری مالی از طریق به‌کارگیری روش ذخیره‌گیری پویا را تأیید می‌کند. نتایج پژوهش تأییدکننده ارتباط مستقیم بین ثبات نظام بانکی و کیفیت گزارشگری مالی بانکی است. علاوه بر این، نتایج نشان می‌دهد با به‌کارگیری روش ذخیره‌گیری پویا به‌جای روش ذخیره‌گیری ایستا (استفاده‌شده در شبکه بانکی کشور)، می‌توان از طریق ارتقای کیفیت گزارشگری مالی بانک‌ها به تثبیت شبکه بانکی کمک کرد.

نوآوری مطالعه حاضر نسبت به مطالعات پیشین در بررسی اثر متغیرهای نهادی بر ثبات مالی در سیستم بانکی است که کمتر مورد توجه قرار گرفته و در مطالعات پیشین حوزه بانکی کمتر به آن پرداخته شده است. لذا این مطالعه به بررسی اثر متغیرهای نهادی و ساختاری بر ثبات مالی در سیستم بانکی کشور در قالب روش داده‌های پانلی پرداخته است.

۴. روش‌شناسی پژوهش

این تحقیق از نوع علی - همبستگی است و از لحاظ هدف در زمره تحقیقات کاربردی قرار می‌گیرد. ابتدا برای مباحث نظری و ادبیات مربوط به تحقیق از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است. سپس داده‌های جمع‌آوری‌شده در صفحه گسترده (Excel) وارد و دسته‌بندی شده‌اند. لازم به ذکر است برای تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق از تجزیه و تحلیل همبستگی و تحلیل رگرسیون و به‌دلیل نوع داده‌های مورد مطالعه و مقایسه همزمان داده‌های مقطعی و زمانی، از مدل داده‌های پانلی و از نرم‌افزار Eviews-12 استفاده شده است.

روش گردآوری اطلاعات در این پژوهش کتابخانه‌ای است. در جمع‌آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای با لحاظ کردن نمونه‌های انتخابی از بانک‌ها، با مراجعه به صورت‌های مالی حسابرسی‌شده سالانه (ترازنامه و صورت سود و زیان و یادداشت‌های مرتبط) از طریق سایت سازمان بورس و کدال و همچنین بانک اطلاعات سری‌های زمانی اقتصادی و نماگرهای اقتصادی موجود در سایت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران برای دوره ۱۳۸۸ تا ۱۴۰۲ اقدام شده است. جامعه آماری این تحقیق عبارت است از بانک‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران که طی سال ۱۳۸۸-۱۴۰۲ فعال بوده‌اند.

۵. برآورد مدل تجربی

در این بخش به ارائه نتایج آزمون‌های تشخیصی و مدل تجربی پرداخته شده است. به منظور بررسی تأثیر شاخص‌های نهادی بر ثبات بانکی در سیستم بانکی کشور، از روش داده‌های پانلی استفاده شده است. برای این منظور ابتدا آزمون ریشه واحد بر روی متغیرهای تحقیق انجام شده است. در گام بعدی رابطه هم‌انباشتگی یا رابطه بلندمدت بین متغیرها بررسی شده و سپس آزمون‌های تشخیصی ساختار داده‌های پانلی از قبیل آزمون لیمر و هاسمن انجام شده است. در نهایت مدل پانل برآورد شده است.

متغیر وابسته در این مطالعه شاخص ثبات مالی است که با استفاده از معیار Z-Score اندازه‌گیری می‌شود. متغیرهای مستقل مورد استفاده در این مطالعه عبارت است از: شامل شاخص تمرکز بانکی (مبتنی بر معیار شاخص هرفیندال-هیرشمن)، نسبت هزینه به درآمد بانک (مبتنی بر نسبت هزینه‌های عملیاتی به درآمدهای عملیاتی بانک)، نسبت مطالبات غیرجاری به کل تسهیلات، شاخص سودآوری ROA (نسبت درآمد خالص به کل دارایی) و ROE (نسبت درآمد خالص به مجموع حقوق صاحبان سهام)، نسبت دارایی‌های موزون شده به ریسک به کل دارایی، نسبت تسهیلات و سپرده‌ها به کل دارایی و تعداد شعب. با مروری بر مطالعات پیشین، مدل رگرسیونی پیشنهادی در این مطالعه به صورت زیر است:

$$FS_{it} = \beta_0 + \beta_1 CINS_{it} + \beta_2 CI_{it} + \beta_3 ML_{it} + \beta_4 ROA_{it} + \beta_5 ROE_{it} + \beta_6 AR_{it} + \beta_7 LD_{it} + \beta_8 B_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

در این معادله FS_{it} بیانگر شاخص ثبات مالی، $CINS_{it}$ بیانگر شاخص تمرکز بانکی، CI_{it} بیانگر نسبت هزینه به درآمد بانک، ML_{it} بیانگر نسبت مطالبات غیرجاری به کل تسهیلات، شاخص سودآوری ROA و ROE، AR_{it} بیانگر نسبت دارایی‌های موزون شده به ریسک به کل دارایی، LD_{it} بیانگر نسبت تسهیلات و سپرده‌ها به کل دارایی و B_{it} بیانگر لگاریتم تعداد شعب است. جامعه آماری مورد مطالعه بانک‌های عنوان شده در جدول ۱ است.

جدول ۱. معرفی جامعه آماری تحقیق

بانک ملت	صادرات	تجارت	پارسیان	پاسارگاد	دی
اقتصاد نوین	آینده	سینا	رفاه	سامان	ایران زمین

۵-۱. آزمون‌های تشخیصی

قبل از مدل‌سازی تحقیق، برای جلوگیری از انجام رگرسیون‌های کاذب در تحقیق، ابتدا مانایی متغیرها مورد بررسی قرار گرفته که برای این منظور از آزمون ایم، پسران و شین (IPS) استفاده شده است. با استفاده از آزمون صورت گرفته این موضوع که آیا سری‌های زمانی مورد استفاده فرایندی مانا (با مرتبه انباشتگی صفر) و یا واگرا (با مرتبه انباشتگی غیر صفر) دارند، بررسی شده است. برای این منظور آزمون ریشه واحد بر روی متغیرهای

تحقیق مورد بررسی قرار گرفته است. آزمون ریشه واحد در حالت وجود عرض از مبدأ و روند انجام شده است. نتایج جدول ۲ نشان‌دهنده این است که برای تمامی متغیرهای تحقیق مقدار سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ بوده است؛ در نتیجه فرضیه صفر مبنی بر وجود ریشه واحد رد شده و این متغیرها در سطح مانا هستند.

جدول ۲. آزمون‌های ریشه واحد متغیرهای تحقیق

آزمون IPS		متغیر
سطح معناداری	آماره آزمون	
۰/۰۰	-۳/۳۴	شاخص ثبات مالی
۰/۰۰	-۴/۵۳	شاخص تمرکز بانکی
۰/۰۰	-۳/۶۵	نسبت مطالبات غیرجاری به کل تسهیلات
۰/۰۰	-۳/۸۲	نسبت هزینه به درآمد بانک
۰/۰۰	-۵/۴۳	سودآوری ROA
۰/۰۰	-۴/۸۹	سودآوری ROE
۰/۰۰	-۴/۶۴	نسبت دارایی‌های موزون شده به ریسک به کل دارایی
۰/۰۰	-۳/۴۶	نسبت تسهیلات و سپرده‌ها به کل دارایی
۰/۰۰	-۳/۷۳	لگاریتم تعداد شعب بانک‌ها

(منبع: یافته‌های پژوهش).

۲-۵. تصریح مدل‌ها و بررسی فرضیه‌ها

به‌منظور بررسی تأثیر شاخص‌های نهادی بر ثبات بانکی در سیستم بانکی کشور، ساده‌ترین حالت در نظر گرفته می‌شود. همان‌گونه که قبلاً نیز اشاره شد، فرض کنید که عرض از مبدأها و ضرایب بین مقاطع و دوره‌ها یکسان باشد ولی جملات خطا در طول دوره‌ها و بین خطاها متفاوت باشند. این ساده‌ترین رهیافتی است که با روش حداقل مربعات معمولی (OLS) نیز قابل تخمین است. نکته مهم و شاید مهم‌ترین نقطه‌ضعف این مورد این است که ثابت در نظر گرفتن ضرایب محدودیت بالایی است و ممکن است به خطای تصریح مدل منجر شود. به عبارت دیگر، ممکن است اثرات مقاطع بر روی متغیر وابسته یکسان باشد؛ اما در ادامه فرض می‌شود که تأثیر شاخص‌های نهادی بر ثبات بانکی در بانک‌های مختلف متفاوت است و بنابراین، اثرات ثابت و تصادفی نیز در مدل لحاظ می‌شود. با این توضیح، ابتدا فرض می‌شود که اثرات متغیرهای مختلف مربوط به بانک‌های مدنظر در این تحقیق تأثیر یکسانی بر ثبات بانکی داشته باشند. برای تشخیص اینکه از روش ترکیبی استفاده شود یا از روش داده‌های پانلی، به آزمون F یا لیمر رجوع می‌شود. در صورتی که آزمون لیمر استفاده از داده‌های پانلی را مجاز دانست، آن‌گاه باید تشخیص داده شود که از روش اثرات تصادفی استفاده شود یا از مدل با اثرات ثابت که در این صورت از آزمون هاسمن استفاده می‌شود.

۵-۲-۱. نتایج حاصل از آزمون F یا لیمر

با توجه به آماره F، فرض صفر عرض از مبدأ و شیب یکسان برای تمام واحدها در مقابل مدل پانل آزمون خواهد شد. نتایج در جدول ۳ برای مدل ارائه شده است.

جدول ۳. آزمون تشخیصی در مورد برآورد مدل به صورت داده‌های تلفیقی شده و یا

داده‌های پانلی با اثرات ثابت (متغیر وابسته ثبات مالی)

اثرات آزمون	آماره	سطح معناداری
آماره F مقطعی	۹۵/۵۳	۰/۰۰۰
آماره کای دو مقطعی	۱۳۲/۹۸	۰/۰۰۰

(منبع: یافته‌های پژوهش).

بر اساس این جدول، ملاحظه می‌شود آزمون F و مقدار سطح معناداری آن فرضیه وجود اثرات ثابت در مقابل وضعیت تلفیقی را رد می‌کند. به عبارت دیگر، از آنجا که سطح معناداری به دست آمده در هر دو آزمون F و کای دو کمتر از ۰/۰۵ است، پس می‌توان فرضیه صفر مبنی بر زائد بودن اثرات ثابت در مدل رگرسیون را در سطح ۵ درصد (و ۱۰ درصد) رد شده تلقی کرد؛ بنابراین، تا به اینجا برآورد مدل به صورت اثرات ثابت به برآورد مدل به صورت داده‌های تلفیقی ارجحیت دارد.

۵-۲-۲. آزمون انتخاب اثرات ثابت یا اثرات تصادفی

در این بخش باید از بین دو روش تخمین داده‌های پانلی که به دو صورت روش اثرات ثابت^۱ و اثرات تصادفی^۲ است یکی انتخاب شود. به منظور تعیین روش تخمین در داده‌های پانلی از آزمون هاسمن استفاده می‌شود. بر اساس این آزمون، رد فرضیه صفر بیانگر استفاده از روش اثرات ثابت است. لذا آزمون هاسمن برای مدل‌های مختلف با متغیرهای توضیحی متفاوت انجام گرفته است. نتایج به دست آمده از آزمون هاسمن که در جدول ۴ گزارش شده است دال بر رد فرضیه صفر و انتخاب روش اثرات ثابت برای برازش مدل است.

جدول ۴. آزمون تشخیصی در مورد برآورد مدل به صورت داده‌های پانلی با اثرات ثابت در مقابل

داده‌های پانلی با اثرات تصادفی (متغیر وابسته ثبات مالی)

اثرات آزمون	آماره	سطح معناداری
آماره کای دو مقطعی	۸۷/۳۱	۰/۰۰۰

(منبع: یافته‌های پژوهش).

۳-۵. تخمین الگو

فرضیه مورد بررسی در مطالعه حاضر این است که متغیرهای نهادی تأثیر معناداری بر ثبات بانکی در ایران دارد. به منظور آزمون این فرضیه از روش داده‌های پانلی استفاده شده و نتایج تخمین، بعد از انجام آزمون‌های مختلف و اطمینان از صحت آن، در جدول ۴ نشان داده شده است.

جدول ۵. مدل تجربی تحقیق با استفاده از روش داده‌های پانلی

متغیرها	ضریب	سطح معناداری
عرض از مبدأ	۰/۶۳	۰/۰۲
شاخص تمرکز بانکی	۰/۲۴	۰/۰۰
نسبت مطالبات غیرجاری به کل تسهیلات	-۰/۵۲	۰/۰۰
نسبت هزینه به درآمد بانک	-۰/۱۲	۰/۰۱
سودآوری ROA	۰/۱۵	۰/۰۳
سودآوری ROE	۰/۲۱	۰/۰۰
نسبت دارایی‌های موزون شده به ریسک به کل دارایی	۰/۱۹	۰/۰۰
نسبت تسهیلات و سپرده‌ها به کل دارایی	۰/۱۶	۰/۰۲
لگاریتم تعداد شعب بانک‌ها	-۰/۱۲	۰/۰۰
ضریب تعیین	آماره F (Prob) ۰/۶۴۳	۵۶/۸۲ (۰/۰۰)
ضریب تعیین تعدیل شده	آماره دوربین واتسون ۰/۶۳۷	۲/۰۵

(منبع: یافته‌های پژوهش).

نتایج نشان می‌دهد که شاخص تمرکز بانکی تأثیر مثبت و معناداری بر ثبات مالی داشته است. ضریب برآورده شده برابر با ۰/۲۴ است. بر این اساس، با ثبات سایر شرایط، افزایش یک درصدی در تمرکز بانکی منجر به افزایش در ثبات بانکی به میزان ۰/۲۴ درصد می‌شود.

شاخص نسبت مطالبات غیرجاری به کل تسهیلات تأثیر منفی و معناداری بر ثبات مالی داشته است. ضریب برآورده شده برابر با ۰/۵۲ است. بر این اساس، با ثبات سایر شرایط، افزایش یک درصدی در نسبت مطالبات غیرجاری به کل تسهیلات منجر به کاهش در ثبات بانکی به میزان ۰/۵۲ درصد می‌شود.

شاخص نسبت هزینه به درآمد بانک تأثیر منفی و معناداری بر ثبات مالی داشته است. ضریب برآورده شده برابر با ۰/۱۲ است. بر این اساس، با ثبات سایر شرایط، افزایش یک درصدی در نسبت هزینه به درآمد بانک منجر به کاهش در ثبات بانکی به میزان ۰/۱۲ درصد می‌شود.

شاخص سودآوری ROA و ROE تأثیر مثبت و معناداری بر ثبات مالی داشته است. ضرایب برآورده شده برابر با ۰/۱۵ و ۰/۲۱ است. بر این اساس، با ثبات سایر شرایط، افزایش یک درصدی در شاخص سودآوری ROA و ROE بانک منجر به افزایش در ثبات مالی به میزان ۰/۱۵ و ۰/۲۱ درصد می‌شود.

شاخص نسبت دارایی‌های موزون شده به ریسک به کل دارایی بانک تأثیر مثبت و معناداری بر ثبات مالی در سیستم بانکی داشته است. ضریب برآوردشده برابر با ۰/۱۹ است. بر این اساس، با ثبات سایر شرایط، افزایش یک درصدی در نسبت دارایی‌های موزون شده به ریسک به کل دارایی بانک منجر به افزایش در ثبات مالی به میزان ۰/۱۹ درصد می‌شود.

شاخص نسبت تسهیلات و سپرده‌ها به کل دارایی بانک تأثیر مثبت و معناداری بر ثبات مالی داشته است. ضریب برآوردشده برابر با ۰/۱۶ است. بر این اساس، با ثبات سایر شرایط، افزایش یک درصدی در نسبت تسهیلات و سپرده‌ها به کل دارایی بانک منجر به افزایش در ثبات مالی به میزان ۰/۱۶ درصد می‌شود. شاخص لگاریتم تعداد شعب بانک تأثیر منفی و معناداری بر ثبات مالی داشته است. ضریب برآوردشده برابر با ۰/۱۲ است. بر این اساس، با ثبات سایر شرایط، افزایش یک درصدی در لگاریتم تعداد شعب بانک منجر به کاهش در ثبات مالی به میزان ۰/۱۲ درصد می‌شود.

آماره‌های خوبی برازش مدل از قبیل ضریب تعیین نیز ۰/۶۴ درصد به دست آمده که بیانگر این است که حدود ۶۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل مدل توضیح داده می‌شود. همچنین با توجه به آماره F بالا و مقدار سطح معناداری آن، کل رگرسیون برازش شده معنادار است. آماره دوربین واتسون در مدل برابر با ۲/۰۵ است که بیانگر عدم وجود خودهمبستگی شدید در مدل است. در نهایت، با استفاده از آماره جاک - برا مشاهده شد که جملات اخلاص مدل داری توزیع نرمال است و می‌توان به استنباطهای آماری صورت گرفته اعتماد داشت.

۶. نتیجه‌گیری

هدف این مطالعه بررسی تأثیر متغیرهای نهادی بر ثبات مالی در سیستم بانکی کشور است. برای این منظور، از اطلاعات آماری سیستم بانکی کشور در بازه زمانی ۱۳۸۸-۱۴۰۲ و روش داده‌های پانلی استفاده شد. در دهه‌های اخیر ثبات مالی به عنوان هدف سیستم اقتصادی، بیش از پیش در سیاست‌گذاری‌ها مورد توجه قرار گرفته است. بانک‌های مرکزی و مؤسسات مالی بسیاری از جمله صندوق بین‌المللی، بانک جهانی و بانک تسویه بین‌الملل، بخش بزرگی از فعالیت‌های تحقیقاتی خود را به مطالعه در این زمینه اختصاص داده‌اند. ثبات در یک سیستم مالی زمانی برقرار خواهد شد که تخصیص منابع اقتصادی (پس‌انداز و سرمایه‌گذاری، وام‌دهی و وام‌گیری و رشد اقتصادی) به صورت کارا و به سهولت انجام گیرد؛ ریسک مالی شناسایی، ارزیابی و مدیریت شود و در نهایت به صورت کمی ارائه شود و سیستم توانایی جذب آشفتگی و سازمان‌دهی مجدد خود را حتی در زمان شوک‌های خارجی داشته باشد. بهبود در شاخص‌های حاکمیتی و همچنین شاخص‌های نهادی منجر به افزایش در ثبات مالی در سیستم بانکی می‌شود.

نتایج به دست آمده از این مطالعه نشان می‌دهد که شاخص تمرکز بانکی تأثیر مثبت و معناداری بر ثبات بانکی داشته است. ضریب برآوردشده برابر با ۰/۲۴ است. بر این اساس، با ثبات سایر شرایط، افزایش یک درصدی در

تمرکز بانکی منجر به افزایش در ثبات بانکی به میزان ۰/۲۴ درصد می‌شود. متغیرهای شاخص نسبت مطالبات غیرجاری به کل تسهیلات و تعداد شعب بانکی تأثیر منفی و معناداری بر ثبات بانکی داشته، اما متغیرهای شاخص سودآوری ROA و ROE، نسبت دارایی‌های موزون‌شده به ریسک به کل دارایی بانک و نسبت تسهیلات و سپرده‌ها به کل دارایی بانک تأثیر مثبت و معناداری بر ثبات بانکی داشته است.

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از تحقیق، پیشنهادهای کاربردی ذیل ارائه می‌شود:

- از آنجا که رشد حجم پول علت اصلی برای تسهیلات اعطایی بانک‌ها است، پیشنهاد می‌شود که سیستم بانکی کشور از طریق انضباط پولی از فرایند خلق پول مستمر جلوگیری کند و برنامه‌های آتی بانک در راستای تأمین مالی خرد و ایجاد ثبات بانکی تنظیم شود.
- با توجه به تأثیر مؤلفه‌های نهادی بر ثبات بانکی، پیشنهاد می‌شود که اقدامات راهبردی و همچنین سیاست‌های نظارتی در سیستم بانکی به‌منظور افزایش ثبات بانکی انجام شود.
- با توجه به نتایج به‌دست‌آمده، پیشنهاد می‌شود که تسهیلات بانکی در اقتصاد به کسب‌وکارهای مولد واردشده به بازار به‌منظور تقویت و حمایت از آن‌ها اعطا شود تا منجر به افزایش سودآوری بانک و ثبات بانکی شود.

سپاس‌گزاری

در پایان، نویسندگان بر خود لازم می‌دانند از تمامی عزیزانی که در نگارش این مقاله همکاری و مساعدت فرمودند تشکر و قدردانی نمایند.

درصد مشارکت نویسندگان

نویسندگان ضمن رعایت اخلاق نشر، اعلام می‌دارند با سهم یکسان در این پژوهش مشارکت داشته‌اند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند هیچ تضاد منافی در این پژوهش وجود ندارد.

منابع

- پورعلی، منیره؛ رجائی، یدالله؛ دالمن‌پور، محمد. (۱۳۹۹). «اثرات متغیرهای کلان اقتصادی و نهادی بر رشد اقتصادی کشورهای منتخب در حال توسعه». *اقتصاد کاربردی*، ۱۰ (۳۲ و ۳۳)، ۷۹-۹۶.
https://journals.srbiau.ac.ir/article_17814.html
- ثقفی، علی؛ سیف، ولی‌الله. (۱۳۸۴). «شناسایی و اندازه‌گیری نسبت‌های مالی و متغیرهای اقتصادی بنیادی مؤثر بر سلامت و ثبات نظام بانکی در ایران». *پژوهش‌نامه اقتصادی*، ۱۷ (۵)، ۶۵-۱۱۲.
https://joer.atu.ac.ir/article_3416.html
- جهانگرد، اسفندیار؛ عبدالشاه، فاطمه. (۱۳۹۶). «تأثیر متغیرهای کلان اقتصادی بر ثبات بانک‌های ایران». *سیاست‌گذاری اقتصادی*، ۹ (۱۸)، ۲۰۵-۲۲۹.
<http://doi:10.29252/jep.9.18.205>
- داداشیان، الهام. (۱۳۹۵). «بررسی نقش متغیرهای کلان اقتصادی بر تسهیلات اعطایی بانک‌های خصوصی منتخب». *ششمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در مدیریت، اقتصاد و حسابداری*.
<https://www.sid.ir/paper/865221/fa>
- دیجی، منیره؛ آهنگری‌گرگری، محدثه. (۱۳۹۴). «تأثیر توسعه مالی بر توزیع درآمد در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه». *اقتصاد مالی*، ۹ (۳۳)، ۷۵-۱۰۴.
<https://www.sid.ir/paper/229318/fa>
- دین‌محمدی، مصطفی؛ جباری، امیر؛ قربانی، فهمیده. (۱۳۹۴). «بررسی تأثیر دوره‌های رونق و رکود اقتصادی بر سود بانک‌های دولتی و خصوصی ایران». *کنگره بین‌المللی مدیریت، اقتصاد و توسعه کسب‌وکار، تبریز*.
<https://civilica.com/doc/440725>
- رودری، سهیل؛ شاه‌آبادی، ابوالفضل؛ آرغا، لیلا. (۱۴۰۲). «نقش رکود و رونق در اثرگذاری رانت منابع نفتی بر شاخص توسعه مالی در ایران: آیا کیفیت نهادها موضوعیت دارد؟». *راهبرد مدیریت مالی*، ۱۱ (۱)، ۷۷-۱۰۰.
<http://doi:10.22051/jfm.2023.39105.2634>
- سعادت میرقدیم، سیده زینب؛ خانی جزن، جمال؛ فدایی کلورزی، اسماعیل. (۱۳۹۸). «بررسی تأثیر ساختار مالکیت بر ثبات مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران». *مطالعات نوین کاربردی در مدیریت، اقتصاد و حسابداری*، ۲ (۳)، ۱۳-۲۷.
<https://civilica.com/doc/1005183>
- سیدحسین‌زاده یزدی، مجتبی؛ عرفانی، علیرضا؛ قائمی‌اصل، مهدی. (۱۳۹۹). «تحلیل حساسیت و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر ثبات مالی ایران در چارچوب ساخت شاخص ترکیبی». *تحقیقات اقتصادی*، ۵۵ (۱)، ۵۷-۸۵.
<http://10.22059/JTE.2020.279561.1008156>

سیدحسین زاده یزدی، مجتبی؛ قائمی اصل، مهدی؛ عرفانی، علیرضا. (۱۳۹۸). «جایگاه الزامات نهادی ارتقای ثبات مالی در ایران». نشریه پژوهش‌های پولی - بانکی، ۱۲(۴۱)، ۴۸۵-۵۲۲.

<https://doi.20.1001.1.26453355.1398.12.41.2.0>

شقایق، فیروز؛ پاک‌مرام، عسگر؛ بادآورن‌نهدی، یونس. (۱۳۹۹). «تأثیر مؤلفه‌های کیفیت نهادی بر متغیرهای بازار سهام (کشورهای اسلامی و غیراسلامی منتخب)». پژوهش‌های اقتصادی ایران، ۲۵(۸۵)، ۱۳۷-۱۶۶.

<https://doi.org/10.22054/ijer.2020.37072.658>

صفرزاده، محمدحسین؛ اسکندری، رسول؛ جعفری‌منش، ابراهیم. (۱۳۹۹). «طراحی و تبیین الگوی ثبات نظام بانکی بر اساس کیفیت گزارشگری مالی». مدیریت دارایی و تأمین مالی، ۸(۳)، ۲۵-۵۲.

<http://doi.10.22108/AMF.2020.119331.1471>

فراهانی‌فرد، سعید؛ فشاری، مجید؛ خانزاده، یاور. (۱۳۹۴). «تأثیر مؤسسات مالی بانکی و غیربانکی اسلامی بر رشد اقتصادی ایران (رهیافت گشتاور تعمیم‌یافته GMM)». مدل‌سازی اقتصادی، ۹(۳۱)، ۲۱-۴۱.

https://journals.iau.ir/article_558964.html

نظریان، رافیک؛ محرابیان، آزاده؛ مرادی، برژانگ. (۱۳۹۶). «بررسی اثر چرخه‌های اقتصادی بر عملکرد بانک‌ها در ایران؛ مطالعه موردی بانک ملی ایران (۱۳۶۸-۱۳۹۳)». اقتصاد مالی، ۱۱(۴۰)، ۱۱۷-۱۳۸.

<https://sanad.iau.ir/journal/ecj/Article/539819?jid=539819>

Abubakar, A.; & Kassim, S. (2018). "Institutional and macroeconomic determinants of financial development in the OIC countries". *Global Business and Economics Review*, 20(4), 410-424.

<https://EconPapers.repec.org/RePEc:ids:gbusec:v:20:y:2018:i:4:p:410-424>

Dadashian, E. (2015). "Investigating the role of macroeconomic variables on the facilities granted by selected private banks". *The 6th International Conference on New Researches in Management, Economics and accounting*. [In Persian].

<https://www.sid.ir/paper/865221/fa>

Din-Mohammadi, M.; Jabari, A. & Ghorbani, F. (2014). "Investigating the effect of periods of economic boom and recession on the profit of Iran's state and private banks". *International Congress of Management, Economics and Business Development*, Tabriz. [In Persian]. <https://civilica.com/doc/440725>

Dizaji, M. & Ahangari Gurgari, M. (2014). "The impact of financial development on income distribution in developed and developing countries". *Financial Economics*, 9(33), 75-104. [In Persian]. <https://www.sid.ir/paper/229318/fa>

- Egan, M.; Hortaçsu, A. & Matvos, G. (2023). "Deposit competition and financial fragility: evidence from the us banking sector". *American Economic Review*, 107(1), 169–216. <https://doi.org/10.1257/aer.20150342>
- Ellahi, N.; Kiani, A. K.; Awais, M.; Affandi, H.; Saghir, R. & Qaim, S. (2021). "Investigating the institutional determinants of financial development: empirical evidence from SAARC countries". *SAGE Open*. <http://doi.10.1177/21582440211006029>
- Farahanifard, S.; Pushari, M. & Khanzadeh, Y. (2014). "The effect of Islamic banking and non-banking financial institutions on Iran's economic growth (GMM approach)". *Economic Modelling*, 9(31), 21-41. [In Persian]. https://journals.iau.ir/article_558964.html
- Ha, D. & Nguyen, Y. (2023). "Institutional quality's influence on financial inclusion' impact on bank stability". *Cogent Economics & Finance*, 11(1), 25-39. <https://doi.org/10.1080/23322039.2023.2190212>
- Haini, H. (2020). "Examining the relationship between finance, institutions and economic growth: evidence from the ASEAN economies". *Econ Change Restruct*, 53, 519–542. <https://doi.org/10.1007/s10644-019-09257-5>
- Seyed-Hosseinzadeh Yazdi, M.; Erfani, A. & Ghaemi Asl, M. (2019). "Institutional requirements for enhancing financial stability in Iran". *Journal of Monetary and Banking Research*, 12(41), 485-522. [In Persian]. <http://10.22059/JTE.2020.279561.1008156>
- Seyed-Hosseinzadeh Yazdi, M.; Erfani, A. & Ghaemi Asl, M. (2020). "Sensitivity analysis and ranking of factors affecting Iran's financial stability in the framework of creating a composite index". *Economic Research*, 55(1), 57-85. [In Persian]. <http://10.22059/JTE.2020.279561.1008156>
- Huang, Y. (2010). "Political institutions and financial development: an empirical study". *World Development*, 38(12), 1667-1677. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2010.04.001>
- Jahangard, E. & Abdulshah, F. (2016). "The effect of macroeconomic variables on the stability of Iranian banks". *Economic Policy*, 9(18), 205-229. [In Persian]. <http://doi:10.29252/jep.9.18.205>
- Jungo, J.; Madaleno, M. & Botelho, A. (2024). "The role of financial inclusion and institutional factors on banking stability in developing countries". *International Journal of Development*, 12(23), 47-86. <https://doi.org/10.1108/IJDI-09-2023-0233>
- Nazarian, R.; Mehrabian, A. & Moradi, B. (2016). "Investigation of the effect of economic cycles on the performance of banks in Iran, a case study of National Bank of

- Iran (1989-2014)". *Financial Economics*, 11(40), 117-138. [In Persian].
<https://sanad.iau.ir/journal/ecj/Article/539819?jid=539819>
- Pour-Ali, M.; Rajaei, Y. & Dalmanpour, M. (2019). "Effects of macroeconomic and institutional variables on the economic growth of selected developing countries". *Applied Economics*, 10(32 and 33), 79-96. [In Persian].
https://journals.srbiau.ac.ir/article_17814.html
- Rudari, S.; Shahabadi, A. & Argha, L. (2023). "The role of recession and boom in the effect of oil resource rent on the financial development index in Iran: does the quality of institutions matter?" *Financial Management Strategy*, 11(1), 77-100. [In Persian].
<http://doi:10.22051/jfm.2023.39105.2634>
- Sa'adat Mirghadim, Z.; Khani Jazan, J. & Fadaei Kalorzi, E. (2019). "Studying the effect of ownership structure on financial stability of companies listed on Tehran stock exchange". *Quarterly Journal of Modern Applied Studies in Management, Economics and Accounting*, 2(3), 13-26. [In Persian]. <https://civilica.com/doc/1005183>
- Safarzadeh, M.; Eskandari, R. & Jafari Manesh, I. (2019). "Designing and explaining the stability model of the banking system based on the quality of financial reporting". *Asset Management and Financing*, 8(3), 25-52. [In Persian].
<http://doi.10.22108/AMF.2020.119331.1471>
- Saghafi, A.; Seyf, V. (2005). "Identification and measurement of financial ratios and fundamental economic variables affecting the health and stability of the banking system in Iran". *Economic Research Journal*, 17(5), 65-112. [In Persian].
https://joer.atu.ac.ir/article_3416.html
- Shaghghi, F.; Pak-Maram, A. & Badavranhandi, Y. (2019). "The effect of institutional quality components on stock market variables (selected Islamic and non-Islamic countries)". *Iran Economic Research*, 25(85), 137-166. [In Persian].
<https://doi.org/10.22054/ijer.2020.37072.658>
- Sysoyeva, L. (2019). "Financial stability of the banking sector in European countries: A comparative analysis". *Panoeconomicus*, 67, 1-21.
<https://doi.org/10.2298/PAN170601021S>
- Taghavi, M.; Ahmadian, A. & Kiyanvand, M. (2012). "An analysis of the impact of corporate governance on the stability of the banking system of developing countries (with emphasis on the bank ownership index)". *Financial Knowledge of Securities Analysis*, 16(6), 45-66. [In Persian]. <https://jfkas/Article/803174/FullText>